

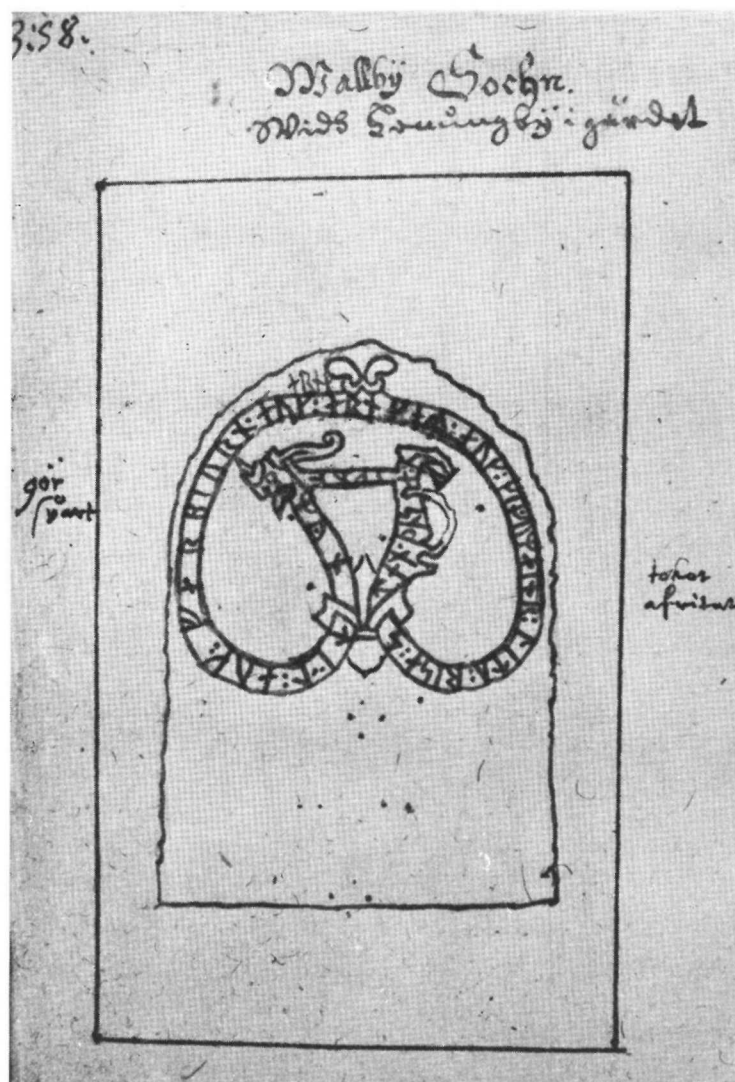

Fig. 156. U 720. Håanningby, Vallby sn. Efter teckning av Rhezelius.

720. Håanningby, Vallby sn.

Pl. 60.

Litteratur: B 614, L 687, D 1:75. J. Bureus, Fa 6 s. 120 n:r 58 (Caspar Cohl), Fa 10:1 n:r 104, Fa 5 n:r 433, Fa 1 s. 97; Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, Monumenta 4, bl. 38; R. Dybeck, Vallby socken 1859 (ATA); UFT h. 15 (1889), s. 355; G. Stephens, ONRM 2, s. 721; S. B. F. Jansson, Runinskriftsinventering i Uppsala län 1941—43 (ATA).

Äldre avbildningar: J. Rhezelius, teckning (Fa 10:1); P. Helgonius och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 614); Dybeck, D 1:75 (även i ONRM 2).

Runstenen står 150 m. ÖSÖ om Håanningby mangårdsbyggnad, 8 m. S om en liten väg, som i östlig riktning går ut över gårderna, 3 m. NÖ om ett mindre boningshus. 6 m. NNV om runstenen står en rest sten, som upptill har ett ornament, se Pl. 60. Platsen är utmärkt på Geologiska kartbladet »Ängsö».

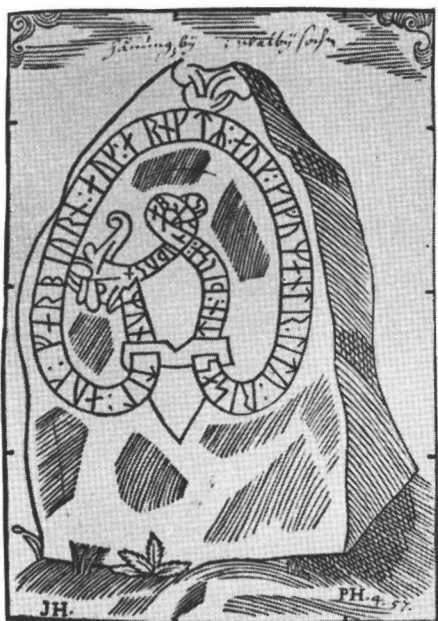

Fig. 157. U 720. Håningby, Vallby sn.
Efter B 614.

inventeringen uppmärksammades det egenartade ornamentet på den invid U 720 resta stenen, se ovan.

Grå granit. Höjd 1,80 m., största bredd 1,22 m. Ristningen är i stort sett djupt och tydligt huggen. Linjerna äro smala med skarpa kanter och punkterna, i stungna runor och sk, äro ovanligt djupa. Endast runorna i slingknuten mitt på stenen äro svårlästa och osäkra.

Inskrift:

myntil : auk : farbiurn : auk : arnker : auk : kigumantr : litu : resa sten : þensa : u : yþ - ir : iab :
5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55 60
fapur : - in
65 70

Myndill ok Farbiorn ok Arngeirr ok kigumantr letu reisa stæin þensa . . . faður sin.

»Myndel och Farbjörn och Arnger och kigumantr läto resa denna sten efter . . . sin fader.»

Till läsningen: 2 y, 25 e, 32 g, 44 e, 49 e och 52 e äro tydligt stungna. Punkterna ha en karakteristisk form; de äro små, runda och mycket djupa. 24 k, 30 k och 40 i äro ej stungna. Efter 56 u:, som har en egendomlig form, börjar slingknuten. Runorna äro i knuten något osäkra på grund av det begränsade utrymmet. Runan 59 är svårt skadad; resterna skulle möjligen ha kunnat tillhöra ett s. 64 b är osäkert. 66 a har en kort och svag bst, som endast finnes t. h. om hst. Mellan 68 u och 69 r går en slinga, i vilken runorna 71 i och 72 n äro säkra. Av runan 70 finnas endast svaga spår upptill; runan kan ha varit s.

Caspar Cohl (Fa 6): Läsningen av runföljden 1—35 överensstämmer helt med den ovan lämnade. 36 i; 37 l; 52 a. Efter 55 a läses: u : ipua. — Hadorph: 2 u; 25 t; 44 i, 49 i; 56 i. Efter runan 56 kan man på träsnittet se runorna ab - k - si - þu - n. — Dybeck: 44 i, 52 i; efter 56 u återges inskriften: »... f(a)pur . . .», vilket kommenteras: »Det otydliga i denna inskrift kan jag icke reda. Närvarande afritning . . . är efter tu noggranna och lika aftryck, det ena af mig och det andra af en annan. Jag har visserligen tänkt mig: UBTIR ÖFA(I)K FAPUR m. m., men det har mycket emot sig.»

Enligt Fa 6 stod stenen »Wedh Håningby i Walby Sokn å giärdet», och enligt Rhezelius (Fa 10: 1) fanns den på samma plats »i gärdet». Fa 5: »Walby Hånnunge by». I *Ransakningarna* 1667—84 finnas följande uppgifter från Håningby: »Uthi Håningeby Södergiärdet een Jättegraf och der mitt i een treehörigh Steen, een Mans hög men intet skrifwen på. Straxt uthan före een Runesteen, med Runeskrifft Uthhuggen, och een Mans hög, Item een Jordehög der brede widh, opå sielfwe Knöösen, med Steen runt omlagd, som een grifft, men hwadh desse Ting hafwa att betyda, är allom okunnigt.» På träsnittet i Peringskiölds *Monumenta* finnes bläckanteckningen »Håningsby i Walby sockn» (B 614: »Håningsby»; L 687: »Honungsby»). Dybeck antecknar 1859, att »Runstenen vid Honungsby (B 614) finnes i behåll». I *Sveriges runurkunder* skriver Dybeck (D 1: 75): »I byns norra gärde är en aflång höjd, som varit betäckt af grafkullar, stensättningar och bautastenar. Två af de sistnämnde stå ännu på höjden, och i fullkomligt rät rad med denne runsten, som är å höjdens östra sluttning, der gärdet vidtager.» Vid runinskriftsinventeringen 1941 lutade stenen starkt bakåt; den restes genom Riksantikvarieämbetets försorg år 1945. Vid

Om det sällsynta mansnamnet *Myndill* se U 190; om namnet *Farbiorn* se Sö 270. Mansnamnet *Arngæirr* (*Ærngæirr*) har varit ytterst sällsynt, se Sö 205, s. 181.

Runföljden 30—38 **kigumantr** utgöres uppenbarligen av ett namn. Vilket detta har varit, är emellertid svårt att säga. Den senare leden skulle kunna uppfattas som *-mandr* 'man', jfr *Farmaðr*. Om formen *mandr* se U 703. Vad runorna 30—33 **kigu** beteckna, är än ovissare. I första hand kommer man måhända att tänka på det fornisländska subst. *kinga*, f. 'Mynter, som Kvinderne havde hængende paa Brystet til en Prydelse' (Fritzner); ordet förekommer som bekant i Rígs-pula (strof 29): *Keisti fald/kinga var á bringo*. Om i detta namn skulle ingå ordet *kinga* i betydelsen 'smycke', torde namnet snarast vara att uppfatta som ett öknamn för en praktälskande man. Ett sådant tolkningsförslag är givetvis mycket osäkert. Stephens tolkning (i a. a.) är icke heller tilltalande. Han skriver: »As one of these brothers was called the GADING-MAN, so another is the FARING-BEAR, either for his much walking or, more probably, from his being a great traveler.»

Faderns namn kan icke fastställas. Dybeck gissar på »ÖFA(I)K» = *Ofæigr*, men medger att förslaget »har mycket emot sig», se ovan till läsningen. Stephens läser, på Dybecks bild, faderns namn som **sitriak** och konstaterar, att detta mansnamn är »another form of the variously spelt **siktrik**, **sitrik**». En undersökning av originalet ger emellertid intet stöd åt Stephens' förslag, som därför måste avvisas.

U 720 är utförd av en skicklig och originell ristare. Tyvärr är det, åtminstone f. n., omöjligt att med någon säkerhet yttra sig om vem han har varit.

721. Löts kyrka.

Pl. 61.

Litteratur: B 586, L 689. J. Peringskiöld, Monumenta 1 (31), Monumenta 4, bl. 22; R. Dybeck, Reseberättelse 1860 (ATA); UFT h. 6 (1877), s. 12; Stockholms Dagblad den 4/8 1908; O. von Friesen, Anteckningar 1908 (UUB); E. Brate, Svenska runristare (1925), s. 53.

Äldre avbildningar: P. Helgonius och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta 4 och B 586); E. Brate, foto 1908 (ATA); v. Friesen, foto 1908 (UUB).

Runstenen står fastmurad i en nisch t. h. om altaret, mitt emot U 722.

Ransakningarna ha ingen uppgift om någon runsten i Löts kyrka. På träsnittet i Peringskiölds *Monumenta* 4 finnes följande uppgift om stenens plats: »Lötz Kyrkiegolf» (B 586: »På Kyrkogålf»; L 689: »Kyrkogolfvet»). Stenen nämnes icke i Kyrkoinventarium 1829 (ATA), vilket säkerligen beror på att den då var dold under ett nyare golv. Av inventariet framgår, att inga föremål »af antiqvarisk märkvärdighet finnas» i Löts kyrka. Dybeck antecknar i sin reseberättelse för år 1860: »Runstenen, som legat i Löths kyrkas golf . . . lär vid kyrkans sednaste reparation blifvit lagd in uti altaret.» Denna förmodan var tydligen icke riktig. Då Löts kyrka reparerades sommaren 1908, påträffades nämligen stenen under tegelgolvet framför predikstolen, med all sannolikhet på samma plats som den hade, då Helgonius och Hadorph avbildade den. Stenen flyttades då ut på kyrkogården, där den fotograferades av Brate och v. Friesen samma år. Senare flyttades den in i kyrkan och murades fast på ovan angiven plats. Stenen ställdes därvid på kant.

Röd sandsten. Höjd 1,19 m., bredd (nedtill) 1,30 m. Ristningen är i stort sett tydlig. Ornamenten äro huggna i relief. Toppen var redan på 1600-talet avslagen.